

Отримано: 10 лютого 2020 року

Прорецензовано: 17 лютого 2020 року

Прийнято до друку: 20 лютого 2020 року

e-mail: ok_soshko@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2020-10(78)-44-47

Сошко О. Г. Семантика фразеологізмів з термічним компонентом на позначення емоційних рис людини. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 10(78). С. 44–47.

УДК: 81'373.7:811.161.2:811.112.2:811.111

Сошко Оксана Григорівна,кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Київський національний торговельно-економічний університет**СЕМАНТИКА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ТЕРМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ
НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ РИС ЛЮДИНИ**

У статті розглядаються особливості семантики фразеологізмів з термічним компонентом, які позначають емоційні характеристики людини на матеріалі української, німецької та англійської мов. Вивчення фразеологізмів як неповторних зразків національної логіки та світосприйняття в повній мірі сприяє проникненню в образ думок і характер народів-носіїв мов. Сутність розглянутих механізмів переосмислення, а саме метафоризації, метонімізації та образного порівняння у фразеологізмах з термічним компонентом в зіставлюваних мовах проявляється переважно в образній основі або внутрішній формі фразеологічних одиниць та базується на системі культурних і образних асоціацій, відображаючи своєрідний, історично сформований спосіб інтерпретації світу представниками різних культур.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, термічний компонент, семантична структура, структурно-семантичний аналіз, емоційні характеристики людини.

Oksana H. Soshko,Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Foreign Philology and Translation
Kyiv National University of Trade and Economics**SEMANTICS OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THERMAL COMPONENT DENOTING
HUMAN EMOTIONAL CHARACTERISTICS**

The article focuses on the peculiarities of the semantics of phraseologisms with a thermal component denoting emotional characteristics of a person on the material of the Ukrainian, German and English languages. The work is carried out in line with the anthropocentric paradigm, in the framework of which attention is directed to a person as a subject of research, especially to his way of perceiving and conceptualizing the world. Common, similar, and national features that are different in terms of phraseological imagery should be determined by comparing relatively small segments in the phraseology of Ukrainian, German, and English through a multidimensional analysis of their structural and semantic features. The article discusses the components of phraseological units with any thermal indicator – both for cold and high temperature. In the field of phraseology the cultural identity is manifested mainly in the figurative basis (inner form) of phraseological units, despite the fact that the types of rethinking of the studied phraseologisms are reduced primarily to metaphor, metonymy and figurative simile. Unique phraseological units as a reflection of the originality of national culture, mentality and language can be present in all groups of studied units, thus, some components with temperature characteristics are part of phraseological units of all studied languages, while others are less common or identified on the basis of a separate language.

Key words: phraseological unit/idiom/phraseologism, thermal component, semantic structure, structural-semantic analysis, human emotional characteristics.

Фразеологічний склад будь-якої мови є багатовимірною системою з певними структурно-семантичними властивостями та особливостями, які притаманні її складовим. Однією із складових цієї комплексної системи виступає група фразеологічних одиниць з термічним компонентом. Дана робота присвячена дослідженню особливостей семантики фразеологізмів на позначення емоційних характеристик людини, які мають термічний компонент у своєму складі. Розвідка проводиться на матеріалі української, німецької та англійської мови та виконується у руслі антропоцентричної парадигми, в рамках якої увага спрямована на людину як суб'єкт пізнання, на її спосіб сприйняття і концептуалізації світу.

Об'єктом дослідження стали фразеологізми з термічним компонентом в українській, німецькій та англійській мовах, які позначають емоційні характеристики людини, а **предмет** нашого дослідження склали їх семантичні та лінгвокультурологічні особливості. **Матеріалом** дослідження послуговував корпус українських, німецьких та англійських фразеологізмів з термічним компонентом, які відібрані з різних фразеографічних джерел методом суцільної вибірки та тлумачаться в даній роботі широко.

Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених опису й зіставленню фразеологічного фонду різноструктурних мов, дослідження даного сегменту у фразеології цих мов не втратило **актуальності**. Зіставляючи порівняно невеликі сегменти у фразеології української, німецької та англійської мов за допомогою багатоаспектного аналізу їх структурних і семантичних особливостей, ми також прагнемо виявити як загальні, подібні, так і національно-специфічні риси, різні з точки зору фразеологічної образності. Вивчення фразеологізмів як неповторних зразків національної логіки і світосприйняття в повній мірі сприяє розумінню образу думок і характеру народів-носіїв мов. Наскільки нам відомо, спроба лінгвокультурологічного зіставлення зазначених фразеологізмів раніше на даному матеріалі не проводилась.

На сьогоднішній день лексико-семантичні групи та термічні слова вивчаються на матеріалі тих чи інших мов І. В. Беседовською [1], Я. В. Бечко [2; 6], К. С. Верхотуровою [4], Т. О. Черниш [8]. У нашій статті ми розглядаємо компоненти у складі фразеологічних зворотів з будь-яким термічним показником – як на позначення холоду, так і високотемпературним. Аналізуючи внутрішню форму фразеологізмів на позначення емоційного стану людини, можна виділити групу метафоричних моделей фразеологізмів на основі переосмислення термічної семантики. Оцінне вираження шкали емоційних власти-

востей людини у фразеології будь-якої мови пов'язане з опозицією “гарячий – холодний”. У термічній семантиці можуть сполучатися власне температурні характеристики (зокрема, в їх соматичному сприйнятті), а також риси “світло/освітлення” та/або “тактильна характеристика від жару (опіку)”. Отже, “тепло/жар” сприймається не лише само по собі, а як джерело відчуттів жару і світла. Стосовно вираження явищ і рис зі сфери людських почуттів термічна семантика спирається на образне ототожнення емоційно-афективних станів із високотемпературними об'єктами і процесами [5, с. 15–31; 6, с. 293–296].

Нестримність характеру, темпераментність передаються фразеологічними зворотами із високотемпературними термічними характеристиками: укр. *гарячий на руку* “сповнений завзяття, енергії; запальний” [СФУМ, с. 147], *купаний в окропі* “т.с.” [Тж., с. 319]; нім. *einen Vesuv haben* “мати невгамовний характер, бути невгамовним” [НУФС: 2, с. 287] (досл. “мати Везувій”; Везувій – діючий вулкан на півдні Італії біля Неаполя), розм. *Feuer haben* “мати гарячий темперамент” [НУФС: 1, с. 206] (досл. “мати вогонь”), *Feuer und Flamme sein* “мати запальний, нестримний характер; мати гарячий темперамент; палати ентузіазмом” [Тж.] (досл. “бути вогнем і полум'ям”); англ. розм. *a ball of fire* “вогонь” (про енергійну, яскраву людину); не людина, а згусток енергії [первин. амер.] [БАРФС, с. 62] (досл. “вогняна куля”), розм. *a bright spark* “весела та жвава особа” [LDEI, с. 308]; розм. ірон. “яскрава” особистість (про нудну молоду людину) [БАРФС, с. 705] (досл. “яскрава іскра”); англо-австрал. *full of bush fire* “дуже енергійний; життєрадісний; відважний, мужній” [Тж., с. 278] (досл. “повний пожежі в заростях бушу”); *bush fire* – це вогонь, який виникає у кущовій рослинності (буші) та швидко поширюється на великі площі; його важко контролювати); укр. *не горіти і не куритися* “бути байдужим до чого-небудь” [СФУМ, с. 161], *ні гаряче ні зимно* “т.с.” [Тж., с. 147]; англ. розм. *(be/get) in a stew* “дуже занепокоєний або знервований” [LDEI, с. 315] (досл. “(бути або потрапити) у м'ясо, що тушкується”; до небезпечного температурного впливу тут додається та небезпека, що референта виразу можуть взагалі “з'їсти”), *have a low boiling point* “легко скипати” (досл. “мати низьку межу кипіння”), *be boiling mad* “(аж) кипіти від злості” [ДАНУІВ, с. 97] (досл. “сказано кипіти”).

Треба зазначити, що тут може мати місце явище паралелізму вторинного (похідного) лексичного значення одиниць термічної семантики та їхнього фразеологічного значення, яке мотивується прямим, термічним значенням. Як зазначає Я.В. Бечко, “... на рівні своєї внутрішньої форми подібні словосполучення позначають конкретні наочні ситуації чи сценарії, частиною яких є матеріальні термічні об'єкти і явища, і саме це дослівне позначення відповідних одиниць у таких словосполученнях інтерпретується як образне підгрунтя фразеологічної семантики” [2].

В українській фразеології переосмислене значення термічної характеристики у її смаковому соматично-сенсорному витлумаченні (у роті аж горить) несе лексема *перець* 1. “овочева напівкущова або трав'яниста рослина, а також її пряні плоди, що мають вигляд стручків і використовуються для їди або як приправа”; 2. “тропічна повзуча рослина, а також її плоди у вигляді зернят із гірким смаком і пряним запахом, що вживаються як приправа”; 3. перен. розм. “ущипливе глузування, уїдлива дотепність”. У переносному значенні ця лексема також вживається у складі виразів на позначення запальної, гострої на язик людини або гарячої, запальної вдачі [НТСУМ: 2, с. 612]: *з перцем* “дуже запальний, гарячий або гострий на язик” [СФУМ, с. 500], *з живчиком та з перчиком* “т.с.” [Тж., с. 325].

В англійських фразеологічних зворотах на позначення людини запальної вдачі або збудженої, знервованої особи з лексемою *wire* “дріт, провід” її денотат осмислюється як носій струму і, відповідно, як джерело термічного ураження [LDEI, с. 370]: розм. *a live wire* “жвава, енергійна людина, “вогонь” (первин. амер.) [БАРФС, с. 827; LDEI, с. 370] (досл. “дріт під напругою”), *(be) a real live wire* “бути енергійною (жвавою) людиною, хтось як вогонь” [ДАНУІВ, с. 168] (досл. “(бути) дійсно дротом під напругою”), *be (all) on wires* “бути у стані нервового збудження; сидіти як на голках; не по собі” [БАРФС, с. 827] (досл. “бути на дротах”).

Переосмислення неприємного відчуття вологого холоду, яке виникає при контакті тіла людини із мокрою ковдрою, маємо у фраземі англ. *(be) a wet blanket* [БАРФС, с. 87; LDEI, с. 26] (досл. “бути мокрою шерстяною ковдрою”), що характеризує людину, яка діє “розхолоджуюче” на інших, відбиває бажання до чогось, пеє іншим настрої.

Хоча фраземи англо-амер. жарг. *cold turkey* 1. “холодна, байдужа людина”; 2. “легка здобич, жертва; людина, яку чекає поразка або загибель; щось, що провалилося, що не мало успіху”; 3. “позбавлення наркомана наркотиків (під час лікування)” [БАРФС, с. 781] (досл. “холодна індичка”) та розм. *(be) a cold fish* “нечутлива, відсторонена людина” [Тж., с. 281] (досл. “холодна риба”), у плані позначення холодності, нечутливості, неемоційності й подаються The Free Dictionary [FD] як синонімічні, мотивацію, на нашу думку, вони мають різну. Так, “холодна індичка” відображає негативну термічну характеристику страви переважно американської або канадської кухні [Тж.], яку споживають у гарячому вигляді, натомість позитивною ознакою темпераменту якраз і є “гарячість крові”; “холодність” риби обумовлюється фізіологічною холоднокрівністю цієї водної хребтної тварини.

Також емоційні характеристики людини можуть виражатися через метонімічне перенесення, що найчастіше мотивується лексемами на позначення частин тіла. Це підтверджується спостереженнями А.М. Емірової, яка відзначає значну кількість фразеологізмів, у склад яких входять соматизми – назви частин тіла людини і тварин, і які є утворюючим центром фразеологічних гнізд, тобто сукупності різноструктурних фразеологічних одиниць, у складі яких зустрічається одне й те ж саме слово в різних парадигматичних формах [9, с. 31]. Таким стрижневим словом у досліджуваній групі фразем може виступати лексема *серце*. Внутрішня форма даних одиниць пов'язана з метонімічним значенням соматизму *серце* як емоційного центру. Завдяки тому, що серце є внутрішньою, отже, невидимою частиною тіла, його розглядають саме як осередок емоційного досвіду, а не як орган вираження емоцій [3, с. 540]. Характеристика емоційних властивостей у фраземах з компонентом “серце” може відбуватися через різного роду протиставлення окреслень цього компонента: це можуть бути не тільки вагові параметри “легкий – важкий”, метричні параметри “велике – мале”, опозиція за характером субстанції “твердий – м'який”, а й температурні характеристики “гарячий – холодний”. Найпоширенішою донорською концептосферою у фразеосемантичному полі психоемоційних станів людини вважається спектр стихії вогню як джерела тепла і світла [7, с. 117] і взагалі термічних явищ та характеристик, через який асоціативно передаються почуття палкого кохання, пристрасті, запальності, життєрадісності. Відповідним чином термічні лексеми описують і емоційні стани “серця”: укр. *гарячий серцем* “запальний, життєрадісний” [СФУМ, с. 147]; *гаряче серце* “хто-небудь сповнений пристрасті, здатний на сильні почуття” [Тж., с. 639]; нім. *ein warmes Herz haben* “мати палке серце” [НУФС: 1, с. 330] (*warm* “тепліший, гарячий”); *Sonne im Herzen*

haben “бути життєрадісним” [НУФС: 2, с. 199] (досл. “мати сонце в серці”). Зменшення сили почуттів передається через охолодження серця: нім. розм. *ein kaltes Herz haben* (тж. *ein Herz aus (von) Eis haben*) “мати холодне серце; бути безсердечним, бездушним” [НУФС: 1, с. 330] (досл. “мати холодне серце (мати серце з льоду)”).

Іншим утворюючим центром може бути лексема *голова*. Позначення психоемоційних станів за допомогою фразем із соматизмом *голова* образно використовують температурні характеристики (пор. [7, с. 90]). Зазначимо, що лексема “голова” позначає тут не відповідну частину тіла людини як орган мислення, а людину в цілому як носія певних емоційних якостей. При реалізації концептуальної опозиції “гарячий – холодний” підвищена температурна характеристика асоціюється із запальністю, нестримністю, і навпаки: укр. *гаряча голова* “запальна нестримана людина” [СФУМ, с. 156]; нім. розм. *ein jugendlicher Brausekopf* “гаряча голова (про юнака)” [НУФС: 1, с. 120] (досл. “молода шипуча голова”); англ. *a hot head* 1. “гаряча голова; гаряча, запальна людина”; 2. “гарячість, запальність (звідси *hot-headed*)” [БАРФС, с. 369], *a cool head* 1. “холоднокровна, спокійна, незворушна, урівноважена людина”; 2. “холоднокровність, спокійність, незворушність, урівноваженість” (звідси *cool-headed*) [АУФС, с. 240; БАРФС, с. 366] (досл. “холодна голова”). Також сюди відносимо фразему англ. розм. *have one's brains on ice* “зберігати льодяний спокій; не втрачати голови, бути стриманим, холоднокровним” [АУФС, с. 472] (досл. “мати свій мозок на льоду”), де *brains* (“мізки”) є вмістом голови і співвідноситься з нею.

Велика кількість вірувань пов’язана з *кров’ю* через її надзвичайну важливість для життя. Крові надається особливого значення в іудейській та християнській релігіях, оскільки у Біблії (Левіт 17, 11) говориться: “життя істоти знаходиться у крові” [FD]. У класичній грецькій медицині кров асоціювали із повітрям, весною, веселістю, життєрадісністю. У часи Гіпократів вірили, що кров – це одна з чотирьох субстанцій (крім жовчі, лімфи (флегми) та чорної жовчі), відповідальних за темперамент людини. У фразеології відбувається актуалізація саме зв’язку “кров – темперамент”. Внутрішня форма майже всіх фразеологізмів із ключовим словом “кров” може використовувати опозицію “гарячий – холодний”. При цьому чим вища температурна характеристика, виражена відповідним компонентом фраземи, тим запальніший і нестриманіший характер людини: нім. *feuriges (heißes) Blut* “гаряча кров, палкий темперамент” [НУФС: 1, с. 111] (досл. “полум’яна (гаряча кров)”), *heißes Blut haben* “бути темпераментним” [Rö, с. 223] (досл. “мати гарячу кров”), *kaltes Blut behalten* “зберігати спокій; незворушність” [тж.] (досл. “зберігати холодну кров”); англ. *hot blood* 1. “запальність, пристрастність (зазвич. *have hot blood, a man of hot blood*)”; 2. “запальність (зазвич. *in hot blood* “зопалу”)” [БАРФС, с. 91] (досл. “гаряча кров”), *a fire in the blood* “пристрасність, палкість” [тж., с. 278] (досл. “вогонь у крові”), *in cold blood* “спокійно, навмисне; без почуття злості, провини або небажання, наприклад, під час вбивства людини або при брехні” [LDEI, с. 28] (досл. “у холодну кров”). Ця опозиція може виражатися через зооморфний компонент фраземи, що позначає носія крові. Прототиповими носіями ознаки незворушності, холодності у досліджуваних мовах виступають такі тварини, як *риба* та *жаба*, які за своєю фізіологією є екзотермічними, тобто холоднокровними: укр. *риб’яча кров* “про кого-небудь холодного, поміркованого, байдужого”; нім. розм. *j-d hat Fischblut* “хто-н. холодний, нечутливий” [НУФС: 1, с. 213] (досл. “мати рибу кров”), *j-d hat Froschblut* “у кого-н. рибу кров; хто-н. холодний як риба, нечутливий” [тж., с. 227] (досл. “мати жабу кров”).

Мотивацію деяких фразем можна пов’язати із змінами фізичного стану людини, її температурних показників при певному емоційному впливі, наприклад, охолодження ніг у стані страху або нервування: нім. розм. *kalte Füße haben* “боятися, тремтіти від жаху” (досл. “мати холодні ноги”) [НУФС, с. 196]; англ. розм. *get (have) cold feet* “нервувати або боятися; не бажати бути втягнутим до прийняття дуже важливого або складного рішення чи до небезпечної ситуації” (первинно ця фразема була американським військовим жаргонізмом) [LDEI, с. 109; БАРФС, с. 291] (досл. “мати холодні ноги”). Також це може бути холодний піт при переляку: англ. розм. *(be) in a cold sweat* “надзвичайно переляканий або занепокоєний; обливатися холодним потом (від переляку)” [тж., с. 325; тж., с. 738] (досл. “бути у холодному поті”).

Також емоційні характеристики людини можуть позначатися через компаративні звороти з певними термічними компонентами, багато з яких мають досить прозору структуру значення і є вмотивованими. Зооморфні назви можуть виступати основою порівняння. Внаслідок своєї міфологізації на ранніх стадіях розвитку людства, тварини протягом довгого часу слугували наочною парадигмою, відношення між елементами якої могли використовуватися в ролі певної моделі життя людського суспільства й природи взагалі. При цьому окремі елементи зооморфного коду мають постійно закріплені за ними смисли і набували здатності виступати класифікаторами, які умовно-символічно передають певну ситуацію або характеристику [МНМ: 1, с. 440–441].

Зооморфізм укр. *собака* у складі цих зворотів виражає широкий спектр емоційних властивостей. Основою внутрішньої форми компаративу з компонентом-партоном *Hundeschmauze* “собача морда” виступає температурна характеристика, адже відомо, що у здорового собаки ніс завжди холодний: нім. *kalt (kühl, gleichgültig) wie eine Hundeschmauze* “холодний, бездушний, нечутливий” [НУФС: 1, с. 355; НУФС(уп), с. 86] (досл. “холодний (прохолодний/байдужий) як собача морда”).

Порівняння із рибою та жабою, внаслідок того, що вони є холоднокровними істотами, актуалізує семи “нечутливість”, “холодність” у їх проекції на афективно-емоційну сферу: нім. *j-d ist kalt wie ein Fisch* “хто-н. холодний як риба, нечутливий” [НУФС: 1, с. 213; НУФС(уп), с. 61], *kalt wie ein Frosch* “нечутлива; статево холодна” [НУФС(уп), с. 63] (досл. “холодна як жаба”).

Іншу групу компаративних зворотів складають фраземи за основою порівняння, вираженою назвою предмета або речовини. В якості образа-еталона порівняння у фразеологічних зворотах цієї групи зазвичай використовуються артефакти. В основу порівняння покладається властивість конкретного артефакту як об’єкта матеріальної культури (а також і його назви) мати певні стереотипові асоціації та конотації. Релевантним для внутрішньої форми компаратива із компонентом “пальник” є те, що він виділяє світло (що співвідноситься із сяючим виразом обличчя): нім. *strahlen wie ein Dauerbrenner* “бути в найкращому настрої” [тж., с. 45] (досл. “сяяти як пальник безперервної дії”). Властивість холодильника (лідника) продукувати холод співвідноситься з не емоційністю: нім. *kühl wie ein Eisschrank* “беземоційний; дуже діловитий; заляклий” [тж., с. 54] (досл. “прохолодний як холодильник”).

Емоційні властивості людини можуть характеризуватися через переосмислення води, як у її певному різновиді. Вода у своєму твердому агрегатному стані, тобто лід, символізує холод, а у сфері емоцій – бездушність, нечутливість: нім. *kalt wie Eis* “дуже холодний” [НУФС(уп), с. 53] (досл. “холодний як крига”); англ. *(as) still as ice* “зовсім нерухомий; незворушний”

[АУФС, с. 892] (досл. “незворушний як лід”), (*as cold as ice* “нечутливий; крижаний” [БАРФС, с. 406] (досл. “холодний як крига”).

У показі національно-культурної специфіки фразеологізмів ми виходимо з того, що вона проявляється переважно в образній основі (внутрішній формі) фразеологічних одиниць, при тому, що типи переосмислення досліджуваних фразеологізмів зводяться передусім до метафоризації, метонімії та образних порівнянь. Дослідження фразеології української, англійської та німецької мов в аспекті антропоцентризму при аналізі внутрішньої форми фразеологізмів, їх лінгвістичних і екстралінгвістичних смислів дає можливість встановити парадигму універсальних та унікальних образів зазначених мов, адже значення фразеологізмів інтерпретуються з позицій ціннісних установок, властивих менталітету того чи іншого народу.

Слід зазначити, що унікальні фразеологічні одиниці як відображення своєрідності національної культури, менталітету і мови, є у всіх групах досліджуваних одиниць, при чому деякі температурні характеристики або переосмислення входять до складу фразеологізмів всіх досліджуваних мов, а інші зустрічаються рідше або на матеріалі окремої мови. Різномасштабне вивчення фразеологічних одиниць, що позначають людські риси на широкому мовному матеріалі дозволяє визначити універсальне і лакунарне в антропоцентричній фразеології.

Література:

1. Беседовська І. В. Семантична природа сенсорних прикметників на позначення температури в сучасній українській літературній мові (на матеріалі поетичних творів Лесі Українки). *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2009. № 46. С. 162–165.
2. Бечко Я. В. Функціонування полісемантичних слів із термічним значенням у фразеологічному контексті (на матеріалі англійської, німецької та української мов): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15. Київ: Б.в., 2012. 20 с.
3. Вежбицкая Анна. Семантические универсалии и описание языков / Пер. с англ. А. Д. Шмелева под ред. Т. В. Булыгиной. М.: “Языки русской культуры”, 1999. I–XII, 780 с.
4. Верхогурова К. С. Огонь в зеркале русского языка: дисс. ... канд. філол. наук. Екатеринбург, 2009. 213 с.
5. Межжеріна Г. В. Опозиція “гарячий / холодний” в ознаковій парадигмі “соціально-етична оцінка особи” східнослов’янської мовної картини світу XI – XIII ст. *Мовознавство*. 2009. № 6. С. 15–31.
6. Мельник (Бечко) Я. В. Семантика вогню і її відображення в англійських та українських фраземах. *Проблеми зіставної семантики: Збірник наукових статей*. К.: Видавничий центр КНЛУ, 2009. Вип. 9. С. 293–296.
7. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти). К.–Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
8. Черниш Т. О. Слова на позначення високої температури (на матеріалі української та польської мов). *Польсько-український бюлетень: Київські полоністичні студії*. К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. Т. 16. С. 482–495.
9. Эмирова А. М. Избранные научные работы: к 75-летию со дня рождения и 52-летию науч., пед. и обществ. деятельности. Симф.: Крымучпедгиз, 2008. 366 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

- АУФС** – Англо-український фразеологічний словник / Уклад. К.Т. Баранцев. 3-тє вид., стер. К.: Т-во “Знання”, КОО, 2006. 1056 с.
- БАРФС** – Большой англо-русский фразеологический словарь: Около 20000 фразеологических единиц / А. В. Кунин. 6-е изд., исправл. М.: Живой язык, 2005. 944 с.
- ДАНУІВ** – Довідник англійських, німецьких та українських ідіом і виразів: Понад 11000 ідіом та виразів / [уклад. А. Д. Шерік, В. Я. Савічук, В. Ф. Старко]. К.: Вид. дім “Киево-Могилянська акад.”, 2005. 173 с.
- МНМ** – Мифы народов мира. Энциклопедия. (В 2 томах) / Гл. ред. С. А. Токарев. 2-е изд. М.: “Советская Энциклопедия”, Т. 1: А – К. 1987. 674 с.
- НТСУМ** – Новий тлумачний словник української мови: В 3-х т. / [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. К.: “Аконіт”, 2007. Т. 1 /А-К/. 926 с., Т. 2 /К-П/. 926 с., Т. 3 /П-Я/. 862 с.
- НУФС** – Німецько-український фразеологічний словник / [уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко]. В 2 т. К.: Радянська школа, 1981. Т. 1. 416 с., Т. 2. 384 с.
- НУФС(ун)** – Німецько-український фразеологічний словник (усталені порівняння) / [уклад. К. І. Мізін]. Вінниця: Нова книга, 2005. 304 с.
- СФУМ** – Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. К.: Наук. думка, 2008. 1104 с.
- CD** – Cambridge Dictionaries Online. – Cambridge University Press. URL: <http://dictionary.cambridge.org/>
- FD** – The Free Dictionary. – Farlex, Inc., 2011. URL: <http://www.thefreedictionary.com/>
- LDEI** – Longman Dictionary of English Idioms. London: Longman Group UK Limited, 1996. 387.
- Rö** – Röhrich Lutz: Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten. 3 Bd. Freiburg, Basel, Wien: Herder, 2003. 1910 S.